

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна ЕКОНОМІКА

Дніпровський державний
аграрно-економічний
університет

Видавництво ТОВ «ДКС-центр»

Ефективна економіка № 2, 2017

УДК 330.341.1

Т. О. Харченко,
к. е. н., доцент кафедри менеджменту,
Київський національний університет технологій та дизайну

ІННОВАЦІЙНИЙ КЛІМАТ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Tetiana Aleksandrovna Kharchenko,
Ph.D. of Economic sciences, Associate Professor of Department of management,
Kyiv national University of technologies and design

INNOVATIVE CLIMATE INDUSTRIAL ENTERPRISES OF UKRAINE IN MODERN CONDITIONS FOR ECONOMIC DEVELOPMENT

У статті досліджено вплив державної політики на інноваційний клімат промислових підприємств, встановити взаємозв'язок мінливості рівня ведення бізнесу України із інноваційною активністю промислових підприємств та виявити шляхи подолання перешкод інноваційного розвитку. Визначено вплив рівня щорічного рейтингу Doing Business України проведеного відповідно оцінок Міжнародної фінансової корпорації (IFC) та Світового банку на інноваційну активність промислових підприємств. Проведено аналіз існуючої системи показників та статистичних даних, що стосуються оцінки інноваційного розвитку. Запропоновано шляхи подолання перешкод інноваційного розвитку, які полягають у вирішенні питань на державному рівні.

In the article the impact of public policy on innovation climate industry, establish the relationship variability of business Ukraine of innovative activity of industrial enterprises and to identify ways to overcome obstacles to innovation. The influence of the annual ranking of Doing Business Ukraine conducted according estimates by the International Financial Corporation (IFC) and the World Bank on the innovative activity of industrial enterprises. The analysis of the existing system of indicators and statistics concerning the evaluation of innovation. Ways of overcoming obstacles innovative development, which is to address issues at the state level.

Ключові слова: інновації, інвестиції, інноваційний клімат, інноваційне забезпечення, рейтинги, промислові підприємства.

Keywords: innovations, investments, innovative climate, innovative software, ratings, thoughts enterprise.

Постановка проблеми. Динамічність ведення сучасного бізнесу передбачає встановлення стабільних економічних процесів та формування сталих ринкових відносин, що надає значущості питанням пов'язаним з інноваційними перетвореннями. Інновації відіграють значну роль в економічному розвитку країни і значно впливають на її ефективність та імідж серед розвинених країн світу.

Від ефективності інноваційно-інвестиційної політики залежить рівень оснащення основних фондів підприємств, вирішення соціальних та екологічних питань, забезпечення технічного прогресу, можливості структурної перебудови економіки, що становить основу розвитку, як окремих підприємств, так і певних галузей економіки в цілому та призводять до якісних змін в діяльності як на мікро- так і на макрорівні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питаннями пов'язаними з інноваційно-інвестиційною політикою та інноваційним розвитком країн займалися як європейські [1-4] та російські так і вітчизняні науковці [5-7]. Проте незважаючи на значну працю проведену науковцями стосовно наведених вище питань, накопичений досвід та отримані результати приводять до висновку про незавершеність досліджень стосовно державного впливу на розвиток інноваційно-інвестиційних процесів та їх вплив на інноваційний клімат промислових підприємств.

Метою статті є дослідження впливу державної політики на інноваційний клімат промислових підприємств шляхом аналізу існуючої системи показників та статистичних даних, що стосуються оцінки інноваційного розвитку, визначення впливу рівня ведення бізнесу України на інноваційну активність промислових підприємств та виявлення шляхів подолання перешкод інноваційного розвитку.

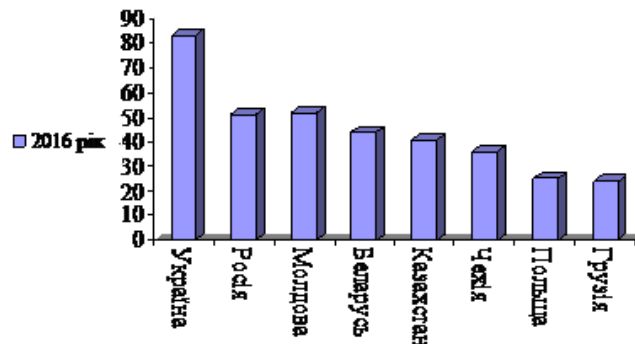
Виклад основного матеріалу. В контексті цього важливим стає покращення інноваційного клімату промислових підприємств та активізація інноваційної діяльності від усіх учасників ринку, що дасть можливість забезпечити конкурентоспроможність та ефективність підприємств з точки зору інноваційного забезпечення.

Ефективність покращення інноваційного клімату в повній мірі залежить від ефективності інвестиційної діяльності та від механізмів її стимулювання. Відповідно оцінок Міжнародної фінансової корпорації (IFC) та Світового банку Україна не здобула серйозних досягнень у інвестиційній привабливості, але за останній рік покращила свій показник. Так по показнику легкості ведення бізнесу відповідно щорічного

рейтингу Doing Business вона посіла 83 місце із 183 країн (табл. 1), тоді як Росія посіла 51 місце, Молдова – 52 місце, Беларусь – 44 місце, Польща – 25 місце, Грузія – 24 місце, Казахстан – 41 місце (рис. 1).

Таблиця 1.
Рейтинг Doing Business для України [8]

Рейтинг по категоріях	Рейтинг України за						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ведення бізнесу	147	145	152	137	112	96	83

Рис. 1: Рейтинг Doing Business за оцінками Міжнародної фінансової корпорації (IFC) та Світового банку. Source: [8]

Зазначимо, що Україна покращила свій показник ведення бізнесу порівняно з попередніми роками за рахунок полегшення процедури реєстрації підприємств, покращення ситуації щодо електропостачання, покращення захисту прав інвесторів, хоча значно погіршилась ситуація щодо отримання дозволів на будівництво та забезпечення виконання контрактів (табл. 2).

Таблиця 2.
Рейтинг України за оцінками Міжнародної фінансової корпорації (IFC) та Світового банку [8]

Рейтинг по категоріях	Рейтинг України				
	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Зміна показника 2016 р. до 2014 р.	Зміна показника 2016 р. до 2015 р.
Ведення бізнесу	112	96	83	+29	+13
Реєстрація підприємств	69	75	30	+39	+45
Отримання дозволів на будівництво	68	70	140	-70	-72
Приєднання до електричної мережі	182	185	137	+3	+48
Реєстрація власності	88	59	61	+27	-2
Доступ до кредитів	14	17	19	-5	-2
Захист прав інвесторів	107	109	88	+19	+21
Система оподаткування	157	108	107	+50	+1
Міжнародна торгівля	153	154	109	+44	+45
Забезпечення виконання контрактів	44	43	98	-54	-55
Ліквідація підприємств	141	142	141	Без змін	+1

Експерти Міжнародної фінансової корпорації (IFC) та Світового банку виділяють наступні причини, що гальмують розвиток бізнесу та перешкоджають реформам необхідним для покращення інвестиційного і як наслідок інноваційного клімату. Це невиконання прийнятих законів, гальмування прийняття прогресивних змін на законодавчому рівні та значний рівень корупції що перешкоджає забезпеченню виконання контрактів та отримання дозволів на будівництво.

Оскільки існує прямопропорційна залежність між інноваційною та інвестиційною діяльністю далі варто дослідити яким чином зміни у рейтингу Doing Business вплинули на інноваційний клімат та інноваційну активність підприємств в Україні.

Динаміку інноваційної діяльності вітчизняних промислових підприємств представимо в таблиці 3 [9].

Таблиця 3.
Інноваційна діяльність промислових підприємств за напрямками проведених інновацій, од. [9]

Показник	2010	2014	2015

	Усього	у % до загальної кількості промислових підприємств	Усього	у % до загальної кількості промислових підприємств	Усього	у % до загальної кількості промислових підприємств
Кількість промислових підприємств	10594	100	10010	100	4767	100
Кількість підприємств, що займалися інноваційною діяльністю	1462	13,8	1609	16,1	824	17,3
у тому числі витрачали кошти на:						
внутрішні НДР	224	2,1	189	1,9	151	3,2
зовнішні НДР	124	1,2	94	0,9	70	1,5
придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	840	7,9	993	9,9	467	9,8
придбання інших зовнішніх знань	100	0,9	83	0,8	32	0,7
навчання та підготовка персоналу	222	2,1	319	3,2	...	...
ринкове запровадження інновацій	102	1,0	79	0,8	...	...
інші	194	1,8	140	1,4	210	4,4

... - у 2015р. показник віднесено до категорії «інші»

Статистичні дані представлені в таблиці свідчать про коливання інноваційної активності промислових підприємств які описують незначне збільшення у період з 2010 по 2014 роки та різкий спад у 2015 році. Ці зміни відбуваються на фоні зменшення кількості промислових підприємств, що пов'язано з кризовими явищами в економіці держави. А у 2015 р. спостерігається також і зменшення кількості промислових підприємств, що займалися інноваційною діяльністю незважаючи на зростання фінансування внутрішніх витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт в усіх секторах діяльності (табл. 4).

Таблиця 4.

Фінансування внутрішніх витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт за секторами діяльності, тис.грн.

Сектор діяльності	Рік фінансування			
	2005	2010	2014	2015
Усього	5160399,8	8995893,9	10320327,9	12223157,6
державний сектор	1556935,1	3274433,9	3905861,2	3996041,9
підприємницький сектор	3359716,8	5156185,7	5820171,2	7573594,1
сектор вищої освіти	243747,9	565054,2	594295,5	653521,6
приватний неприбутковий сектор	—	220,1	—	—

Джерело: [9]

Поступове зростання фінансування внутрішніх витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт, що спостерігається у таблиці 4, в певній мірі відображає інфляційні процеси, що відбувалися у державі в цей період, ніж реальне збільшення коштів на фінансування інновацій.

Таким чином цікаво розглянути джерела фінансування інноваційних процесів (рис. 2).

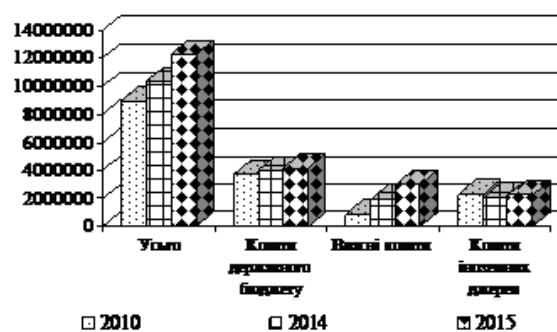

Рис. 2: Динаміка обсягу фінансування наукових та науково-технічних робіт за джерелами, млн. грн.

Складено автором за даними [9]

Як видно з рисунку основна частка джерел фінансування належить держбюджетним коштам, що складала 34,48% у 2015р. та 41,18% у 2010р. Також спостерігається значне збільшення фінансування за рахунок власних коштів. У період з 2010 по 2014рр. цей показник збільшився у 2 рази, а у 2015р. становив вже 24,57% порівняно із 9,7% у 2010р. На фоні значного збільшення фінансування за рахунок власних коштів спостерігається поступове зменшення даного показника за рахунок іноземних коштів, що свідчить про небажання іноземних інвесторів вкладати кошти в інновації у зв'язку з нестабільним економічним становищем в країні.

Як видно з проведеного вище дослідження зменшення інноваційної активності підприємств на фоні збільшення фінансування у період з 2005 по 2015 роки свідчить про значну інфляцію та кризове становище промислових підприємств.

Що підтверджує авторські висновки наведені у попередніх наукових працях «Спад інноваційної діяльності насамперед пов'язаний із впливом таких зовнішніх чинників як економічна нестабільність в країні, погіршення купівельної спроможності споживачів, зменшення кількості вітчизняних виробничих підприємств, що обумовлює спад виробництва...» [10].

Отже, покращення рейтингу Doing Business України не мало очікуваного позитивного впливу на інноваційну активність підприємств не зважаючи на покращення таких показників як полегшення процедури реєстрації підприємств, покращення захисту прав інвесторів. На думку автора причиною цього є відсутність стимулюючих факторів в інноваційній сфері, непомірні кредитні ставки банків та труднощі з матеріально-технічним

забезпеченням, також варто погодитись з європейськими експертами в тому, що невідосконаленими лишаються механізми виконання прийнятих законів, що веде до їх невиконання та гальмування процесів прийняття прогресивних змін в інноваційній сфері на законодавчому рівні.

Тому головним завданням для вирішення цих проблем лишається вирішення на державному рівні таких питань як розробка та впровадження в діяльність механізмів виконання прийнятих законів, стимулювання розвитку промислових підприємств, залучення іноземних інвесторів в інноваційні проекти шляхом покращення інноваційно-інвестиційного клімату як промислових підприємств так і всієї держави, покращення інноваційної привабливості через комплекс заходів податкового та тарифного регулювання також різних типів фінансової підтримки.

Висновок. Проведене вище дослідження інноваційного клімату промислових підприємств України в сучасних умовах економічного розвитку привело до наступного висновку. Незважаючи на заходи проведені державою, що вплинули на покращення ведення бізнесу та захист прав інвесторів, це не мало очікуваного позитивного впливу на інноваційний розвиток промислових підприємств, а навіть спостерігалось зменшення іноземного фінансування інновацій. Тому в Україні лишається відкритим питання щодо покращення інноваційного клімату як промислових підприємств так і всієї економіки держави.

Література.

1. Chou, C.-W., Liao, W.-C., Wu, S., & Wee, H.-M. The Role of Technical Innovation and Sustainability on Energy Consumption: A Case Study on the Taiwanese Automobile Industry. *Energies* 2015, 8, 6627-6640.
2. Brito, C. C., & Mello, L. Boosting Innovation Performance in Brazil. OECD Economics Department Working Paper 2006 No. 532.
3. Park, S.-C. Transforming Industrial Complexes to Innovative Clusters? A Korean Case Study. *Urbani izziv*, 23. Supplement 1, 2012 (special issue).
4. Berger, M. The Innovation-Productivity Link – Comparing Thailand with a Sample of OECD Countries. In *TeReg Working Paper* 2010, No 55. Wien.
5. Valitov, S. M., & Khakimov, A. Kh. Innovative potential as a framework of innovative strategy for enterprise development. *Procedia Economics and Finance* 2015, 24, 716-721.
6. Fedulova, L. Innovativeness of the economies of the EU and Ukraine: undertakings to narrow the gap. *Economic Annals-XXI* 2016, 156(1-2), 37-40.
7. Piskun, E. I. The effectiveness evaluation of the innovative development strategy in industrial and economic systems. *Herald of Volgograd State University. Series 3: The Economy. Ecology* 2014, 5 (28), 55-68.
8. Исследование Всемирного банка: Ведение бизнеса в 2016 году. [Электронный ресурс] // Центр гуманитарных технологий. — 28.10.2015. 07:55. URL: <http://gtmarket.ru/news/2015/10/28/7261>
9. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
10. Харченко Т.О., Куфрик Р.Л., Інноваційне забезпечення конкурентоспроможності підприємства [Електронний ресурс] // Електронний журнал "Ефективна економіка" №11. 2016 року – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua>

References.

1. Chou, C.-W., Liao, W.-C., Wu, S., & Wee, H.-M. (2015). The Role of Technical Innovation and Sustainability on Energy Consumption: A Case Study on the Taiwanese Automobile Industry. *Energies*, 8, 6627-6640.
2. Brito, C. C., & Mello, L. (2006). Boosting Innovation Performance in Brazil. OECD Economics Department Working Paper No. 532.
3. Park, S.-C. (2012). Transforming Industrial Complexes to Innovative Clusters? A Korean Case Study. *Urbani izziv*, 23. Supplement 1 (special issue).
4. Berger, M. (2010). The Innovation-Productivity Link – Comparing Thailand with a Sample of OECD Countries. In *TeReg Working Paper* No 55. Wien.
5. Valitov, S. M., & Khakimov, A. Kh. (2015) Innovative potential as a framework of innovative strategy for enterprise development. *Procedia Economics and Finance*, 24, 716-721.
6. Fedulova, L. (2016) Innovativeness of the economies of the EU and Ukraine: undertakings to narrow the gap. *Economic Annals-XXI*, 156(1-2), 37-40.
7. Piskun, E. I. (2014). The effectiveness evaluation of the innovative development strategy in industrial and economic systems. *Herald of Volgograd State University. Series 3: The Economy. Ecology*, 5 (28), 55-68 (in Russ.).
8. *The World Bank Group: Doing Business 2016* (2016) Retrieved from <http://gtmarket.ru/news/2015/10/28/7261>
9. Scientific and innovative activity is in Ukraine for 2015 (2016). Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> (in Ukr.)
10. Kharchenko, T.O., Kufryk, R.L., (2016) Innovatsijne zabezpechennia konkurentospromozhnosti pidpriemstva. *Elektronnyj zhurnal "Efektyvna ekonomika"* №11. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua>

Стаття надійшла до редакції 16.02.2017 р.

ТОВ "ДКС Центр"

Брошу